

ПЕРСПЕКТИВИ І РИЗИКИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ СУБ'ЄКТАМИ МСБ В УКРАЇНІ

Світ сьогодні знаходиться на порозі четвертої промислової революції. Україні, щоб не залишатись осторонь світових тенденцій важливо зрозуміти своє реальне місце на світовій економічній мапі та докласти всіх можливих зусиль для підвищення інвестиційної привабливості нашої економіки та конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу. Зазначені проблеми були в фокусі дискусії на щорічному Київському Міжнародному Економічному Форумі «Україна: напередодні четвертої промислової революції», під час якого обмінювались своїм досвідом і *successful stories* (яких так не вистачає в Україні) вітчизняні і іноземні представники бізнесу та інвестори. Які ж ризики і перспективи залучення інвестицій у МСБ в Україні існують сьогодні? Що потрібно нам робити, щоб не залишитись осторонь світових тенденцій? Відповіді на ці питання неодноразово звучали з вуст спікерів форуму, серед яких були послы США, Польщі, Туреччини, Японії, Китаю, Іспанії, Італії, Кореї та інших країн, видатні економісти і науковці, представники вітчизняного і іноземного інноваційного бізнесу, та багато інших, яким не байдужа доля української економіки.

В першу чергу слід зауважити, що сьогодні менше 1% українських проектів цікаві іноземним інвесторам, а про Україну як про бізнес партнера у світі знають дуже мало, про що зазначають Послы США, Кореї, Туреччини, Ізраїлю, Японії. Більше того, як зазначив Посол Туреччини, про Україну в світі думають як про країну з поганим іміджем, «Україна присутня у міжнародному інформаційному полі неналежним чином. У Кореї про Україну знають, як про територію, де відбувається конфлікт...», - Лі Янг Гу, Посол Республіки Корея в Україні. «Про Вас (Україну) мало відомо в Японії. Ви повинні не лише розповісти, а показувати, доводити чому потрібно інвестувати саме в Україну» (Сумі Шігекі, Надзвичайний та повноважний посол Японії в Україні). Крім того, українці «не вміють співпрацювати, координувати свої зусилля», а на думку іноземних спікерів, зокрема Р. Ващука, Посла Канади в Україні, багато зусиль ми витрачаємо на те, щоб перехитрити один-одного, що впливає на інвестиції і ведення бізнесу у нас. За його словами, Канада буде скоріше виступати донором для України, аніж бізнес партнером. В цілому, на думку іноземних експертів найбільшим бар'єром для інвестицій в Україну є: високі політичні ризики; відсутність реальних реформ в податковій, юридичній сферах, відсутність реальної боротьби з корупцією; значні юридичні ризики (відсутність механізму захисту міноритарних інвесторів; третина правил для ведення бізнесу суперечать закону, в 60% випадків регулятори застосовують нормативні положення невірно, відсутність захисту авторського права),

На разі однією із найважливіших проблем в Україні є створення дійсно сприятливого інвестиційного клімату, але, по-перше, не лише для зовнішніх, а й для вітчизняних інвесторів, оскільки «one domestic investor is more important than 3 foreign». Доки не прийде внутрішній інвестор, навряд чи слід очікувати зовнішніх. Якщо свої ж громадяни країни, свій же бізнес не інвестує у свою ж економіку, чому це мають робити інші?

По-друге, щоб в Україну прийшов інвестор, ми маємо створити мінімум удвічі привабливіші умови, ніж, зокрема, в Польщі, Китаї, Туреччині, особливо зважаючи на існуючі в Україні додаткові ризики. Європейська спільнота звикла працювати у середовищі, де діють правила чесної гри. За словами ж В.Струкова, засновника ВС Капітал, лише 10% представників МСБ, які звертаються за допомогою в залученні інвестицій, погоджуються почати вести свою фінансову звітність та діяльність прозоро. На думку світових експертів в Україні сьогодні найбільш несприятливі умови для інвестування, порівнюючи із іншими країнами, не говорячи вже про інновації, стимули для яких повністю відсутні. Наші ІТ-спеціалісти, працюючи на аутсорсингу, беруть участь в великих міжнародних інноваційних проектах, проте знову ж таки капіталізують іноземні, а не вітчизняні компанії.

Для підвищення привабливості України в очах іноземних інвесторів:

- має бути забезпечено верховенство права, реальна боротьба з корупцією, відкритість і прозорість судової системи, про що зазначали майже всі іноземні інвестори, які приймали участь у КМЕФ. Т. Хоппе, Експерт Ради Європи з питань антикорупції, вважає, що боротися з корупцією це складно, потрібні лише конкретні дії, першим кроком з яких він вбачає запровадження Е-декларування. «Просто ті, хто не хочуть з

нею боротися, навмисно роблять цей процес складним».

- державне управління має бути прозорим, чесним, підзвітним. Запровадження Prozorhoe лише першим кроком на цьому шляху. Проте для покращення інвестиційного клімату має бути проведена реальна реформа ДФС в результаті якої має знизитись корупція і необґрунтований тиск на бізнес. Запровадження ж системи КРІ для фіскальних органів є позитивним кроком, але це складно назвати реформою.

- показати, що вітчизняні підприємства також готові вкладати кошти в економіку своєї країни, а не лише очікують іноземної допомоги. Так, проф. Дан Шехтман, лауреат Нобелівської премії зауважує: «Якщо ви хочете стимулювати притоки інвестицій в Україну, моя головна порада – станьте партнером інвесторам, скажіть їм: якщо ви вкложите 6 млн дол, то і ми готові вкласти 4 млн дол. Потрібно переконати інвестора, що ви вірите в майбутнє України, що ви також згодні вкладати кошти в економіку країни».

- хоча для сучасних інвесторів досить привабливим є АПК, обов'язково має паралельно стимулюватись індустриальний напрямок, оскільки без промисловості сільське господарство деградує, у чому переконаний норвезький економіст Е.Райнерт. В сучасному сільському господарстві малі підприємства будуть все менш ефективними, оскільки, на думку проф. Дана Шехтмана, на полях і фермах мають працювати не люди, а машини. Як приклад він наводить економіку США, де на великих агрогосподарствах працює лише декілька чоловік. Але при цьому проблема високого безробіття в Україні лише поглиблюється, що вимагає термінової і кардинальної зміни пріоритетів державної політики, які б враховували глобальні ризики і перспективи, а не лише орієнтувались на проблеми сьогодення.

Якщо Україна бажає рухатися у напрямку Індустрії 4.0, їй потрібна радикальна трансформація системи освіти, потрібно не збільшувати кількість випускників вишів, а втілювати нову парадигму навчання. Студенти мають навчатися не заради того, щоб здати екзамени, а отримати знання і знайти роботу. Необхідно стимулювати креативне мислення та ініціативність. Про необхідність мотивації людей, виховування лідерських якостей наголошує і Посол Кореї: 'Korea is successful because of «Korea's Spirit». We never give up. Ukraine needs confidence, not arguing & conflicting'.

Загалом, Г. Джейкобс переконаний, що є три передумови руху до Індустрії 4.0: високоосвічені люди, університети з фокусом на прикладне застосування наукових напрацювань та підприємці, що бажають застосовувати ці напрацювання в бізнесі. Без реальних інвестицій в знання та освітні проекти в Україні немає майбутнього. Проте інноваційний менеджмент потрібен не лише в сфері освіти, АПК, ІТ, а й в цілому в підходах до управління країною. Інновації потребують політичного наступництва влади, так як для отримання значних ефектів від інновацій потрібні не 1-2 роки, а десятиріччя.

Серед інших рекомендації для виходу економіки України з затяжної кризи: стимулювати внутрішнього інвестора, реальна співпраця між державним і приватним секторами (PPP), формування ВЕЗ із значно привабливішими умовами ніж у інших країнах (у світі функціонує більше 4000 технопарків, включаючи бізнес інкубатори, 89% компаній в технопарках є представниками МСБ), захищати своє виробництво (податкові преференції для імпортного обладнання можуть надаватись лише в тому випадку, якщо воно необхідне для модернізації, є новітнім та відсутні вітчизняні виробники такого ж обладнання), а також потрібні історії успіхів (багато successful stories). Запроваджувати ВЕЗ можна в депресивних регіонах України, надаючи додаткові пільги при створенні бізнесу у цих територіях, а за заняття інноваційною діяльністю надавати значні субсидії (до 70%). У підсумку ефект буде значно вищий, аніж понесені втрати на перших етапах. Сьогодні вже є перші спроби створити індустриальні парки та бізнес-інкубатори в Україні, серед яких, зокрема, індустриальний парк в Черкаській обл., де органи державної влади підтримують його створення та функціонування, а не перешкоджають.

Іноземні експерти рекомендують застосовувати в Україні стратегію «thinksmallfirst» - в першу чергу спрямовувати зусилля на створення та підтримку суб'єктів МСБ, які займатимуться інноваціями і створенням нових видів товарів чи послуг. Пріоритет має бути на інноваційному підприємстві з акцентом на підтримку вітчизняних виробників.

Таким чином, сьогодні головною метою для України є не наздоганяти інші країни, а знайти свій шлях розвитку і йти ним, створити такі умови, щоб наші розумні і талановиті громадяни не виїжджали за кордон, а були затребувані у своїй країні. П. Ліндхольм, радник з інноваційної політики Світового банку, зазначає, що «в країнах з перехідною економікою часто спостерігається тяга копіювати те, що було реалізовано в більш розвинених країнах 30-40 років тому. Але чи це потрібно сьогодні Україні? Я впевнений, що не треба

копіювати інших, треба розробити те, що краще підходить саме для вас. Тобто, адаптувати інструменти економічного розвитку до конкретних проблем вашої країни. Почніть з простих речей. Концентруйтеся на декількох точках зростання, створюйте історії успіху та поширюйте їх»

Одним із індикаторів успішності державної політики буде якраз прихід інвесторів в країну. «Якщо в нашій країні буде добре невеликому українському інвестору, прийде великий закордонний. Великий бізнес не витягне країну, 90% має припадати на малий та середній», - В. Хмельницький, перший віце-президент УСПП. При цьому слід враховувати, що зіпсувати імідж можна протягом доби, а от на його відновлення потрібно багато часу.